

FRANO HEKMAN, dipl. ing. građ. (1911.-2006.)

Nedavno nas je zauvijek napustio Frano Hekman, dipl. ing. građ., projektant, graditelj i voditelj velikih zahvata vodnog gospodarstva te jedan od najcjenjenijih i najuglednijih građevinskih inženjera hidrotehničkog usmjerenja u Dalmaciji.

Frano Hekman je rođen 13. veljače 1911. u Supetru na otoku Braču gdje mu je otac službovao na općinskom sudu. Osnovnu je školu pohađao u rodnom mjestu, a gimnaziju u Splitu. Studirao je u Zagrebu gdje je 1933. najprije diplomirao na Geodetsko-kulturnotehničkom odjelu, a 1935. na Građevinskom odjelu Tehničkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Od 1935. do 1944. radio je u tehničkom odjelu Primorske Banovine u Šibeniku i Splitu kao projektant i graditelj cesta, a potom je u ondašnjem Oblasnom NO za Dalmaciju utemeljio građevinski odjel s hidrotehničkim odsjekom. Tada je zapravo započeo njegov rad na projektima melioracije i vodoopskrbe koji će u cijelosti obilježiti i njegov život i radni vijek, ali i razvitak vodoprivrede na jugu Hrvatske.

Prestankom djelovanja NO za Dalmaciju i odlukom Ministarstva građevina premješten je 1945. u građevinsku direkciju u Splitu, gdje je bio direktor i šef hidrotehničkog odjeljka za srednju Dalmaciju. Nakon toga je 1948. postao tehničkim direktorom tek utemeljenog poduzeća *Melioracija* u Splitu, a osnivanjem republičkog Komiteta za vodoprivredu postavljen je 1951. za direktora Vodoprivrednog odjeljka za vodno područje dalmatinskih slivova u Splitu u koji je bilo uključeno šest vodnih zajednica u Biogradu, Kninu, Sinju, Vrgorcu, Metkoviću i Dubrovniku.

Sudjelovao je kao voditelj i kao vizionar u daljnjoj preobrazbi vodoprivrede, najprije u osnivanju Opće vod

ne zajednice Split 1962., a zatim Općega vodoprivrednog poduzeća za vodna područje dalmatinskih slivova 1965. godine. Bio je na položaju direktora sve do 1972. i preranoga umirovljenja. Tada su ga neopterećeni njegovim visokim standardima o vrijednosti struke i stručnosti zamijenili podobni partijski kadrovi. Ipak više od dva desetljeća njegove brige za vodno gospodarstvo u Dalmaciji bila su ključna u razvoju i hrvatskih i dalmatinskih vodoprivrednih organizacija, hidromelioracija, hidroenergetike i vodoopskrbe. Tada se gotovo svim potrebitim zahvatima kretalo od početaka i učinjeno je zaista mnogo. A u tome je inženjer Frano Hekman ostvario iznimne rezultate. Gotovo bi se moglo reći da je sve najvažnije u vodnom gospodarstvu Dalmacije napravljeno ili započeto u vrijeme dok ga je vodio taj veliki i istinski hidrotehnički stručnjak.

Svoju ljubavi prema Dalmaciji, njezinom razvitku i njezinim vodama pokazivao je u brojnim napisima koje je permanentno objavljivao, što ujedno pokazuje s kojim se problemima ing. Hekman susretao u svom

stručnom i publicističkom radu. Držao je da se rijetko gdje na tako malom zemljopisnom prostoru moglo naći toliko složenih vodoprivrednih problema kao što je to bio slučaj u najjužnijem dijelu Hrvatske. Isticao je da svaki od četiri sliva dalmatinskih rijeka ima svoje specifične probleme zbog različitih hidroloških, hidrografskih, geoloških i pedoloških osobitosti.

Bio je izuzetno skroman čovjek i stručnjak koji je cijeli život posvetio svome poslu. I onda kada je kao stručnjak FAO-a imao priliku izabrati drukčiji i vjerojatno lakši put, ostao je do kraja vjeran Dalmaciji i njezinu razvoju. U tome ga nisu pokolebali ni teški uvjeti rada ni bolesti poput malarije, tifusa i sl. koje su onda bile redovita pojava, a koje je neposredno dijelio s ostalim djelatnicima na ugroženim područjima.

U razdoblju od 1951.-1958. uz njegovo aktivno sudjelovanje pristupilo se gradnji hidromelioracijskih sustava na Vrgorskom i Sinjskom polju te u dolini Neretve. Izgrađene su četiri crpne stanice te približno 150 km obrambenih nasipa, odvodnih i lateralnih kanala. Istodobno su obavljani značajni radovi saniranja ogoljelih bujičnih površina, pošumljavanja, izgradnja pregrada, kinetiranju korita i sl.

Ing. Hekman je posebnu pozornost posvećivao uređivanju hidromelioracijskih površina (gotovo 50.000 ha), neovisno radi li se o obrani od poplava, odvodnji viška voda ili dovođenju nedostajućih količina vode u vegetacijskom razdoblju i dr. U tom su razdoblju najznačajniji radovi bili gradnja i rekonstrukcija odvodnih tunela (Bokanjac, Nadin, Vrgorac i Konavle), gradnja crpnih stanica i pripadajuće kanalske mreže za odvodnjavanje, gradnja akumulacije za navodnjavanje (Gornja i Donja Baš-

tica kad Zadra), sustava za natapanje Imotskoga polja, Rastoka, Konavoskoga polja, Baštice i sl.

U razdoblju od 1960. do 1970. započela je gradnja regionalnih vodoopskrbnih sustava Dalmacije, a tu su najznačajniji bili: regionalni vodovod Sjeverne Dalmacije (sa zahvatom vode na Zrmanji i dovodom do Zadra), regionalni vodovod Omiš-Brač-Hvar-Vis-Šolta (sa zahvatom iz dovodnog tunela HE Zakućac te dovođenjem na Brač 1970.) i regionalni vodovod Neretva-Pelješac-Korčula (sa zahvatom na izvorištu Prud pokraj Metkovića). Tada su zahvaljujući ing. Hekmanu definirani i pokrenuti veoma značajni radovi na melioriranju ušća Neretve u području Opuzena kada je stvoren novi polder dotad izložen utjecaju mora, ukupne površine od gotovo 5.000 ha.

U cijelom svom radnom vijeku ing. Hekman je izuzetno uspješno obavljao sve povjerene zadaće. Utemeljio je i osnažio vodoprivredno poduzeće kojemu je bio na čelu te ga doveo na zavidnu razinu. U početku je vodio tim od svega pet zaposlenih, koji su bili smješteni u dvije prostorije ondašnjega splitskog kotara (sadašnja zgrada Splitsko-dalmatinske županije). No svi su se vrlo brzo preselili u novoizgrađenu zgradu u Vukovarskoj ulici (negdašnjoj Balkanskoj) u kojoj je i danas sjedište *Hrvatskih voda* VGO Split. U trenutku kada je Frano Hekman iznenada odlazio u mirovinu, tvrtka je imala trideset zaposlenih, uglavnom mladih stručnjaka od kojih neki i danas rade.

Kao izuzetan organizator formirao je ekipu stručnjaka koja je postavila temelje i koncepciju vodoprivrednih rješenja u Dalmaciji, a kriteriji se i koncepcija nisu ni do danas bitno mijenjali.

Bio je projektant, graditelj i voditelj velikih hidrotehničkih zahvata. Pritom je uvijek visoko cijenio stručnost i znanje te je još je kao mlad inženjer bio na specijalizaciji u SAD-u te po-

slije na studijskim boravcima u Nizozemskoj, Danskoj i na Islandu. Kroz cijeli je radni vijek kontinuirano objavljivao znanstvene i stručne članke u časopisima i u zbornicima sa znanstvenih skupova. Često je objavljivao i u *Građevinaru* gdje je prvi tekst o američkim iskustvima u navodnjavanju objavio 1955. u dva nastavka u brojevima 4. i 5. Nekoliko je godina poslije (11/1961.) objavio zapažen rad o izboru modula specifičnog otjecanja na hidromelioracijskim sustavima. Ipak najviše je objavljivao u časopisima i listovima koji su se bavili problemima vodnoga gospodarstva. Zavidan je broj njegovih tiskanih radova iz radnih područja hidrotehničke znanosti i struke.

Ipak najplodnije razdoblje njegova publicističkog rada nastupilo je u devedesetim godinama prošlog stoljeća nakon osamostaljenja Hrvatske. Iako već dugo i mirovini, ing. Frano Hekman je pisao zaista mnogo stručnih članaka, dokazujući da je još uvijek aktivan u vodnom gospodarstvu Dalmacije. Posebno se često javlja u mjesečniku *Hrvatska vodoprivreda* gdje je pišući o pojedinim problemima pokušavao upozoriti stručnu javnost na davno zamišljenu koncepciju rješavanja pojedinih planova i problema, posebno onih koji još nisu riješeni ili je njihovo rješavanje na neki način bilo usporeno. U tim tekstovima, unatoč respektabilnim godinama, spremno se uključio i u rasprave o pitanjima vodnoga gospodarstva.

Početkom 2001. na poseban mu je način obilježena devedeseta godišnjica života jer je tiskana knjiga *Vodno gospodarstvo Dalmacije* s njegovim izabranim tekstovima. U knjigu su uvršteni stručni članci koji su uglavnom bili objavljeni u posljednjih deset godina. Najviše je tekstova objavljeno u *Hrvatskoj vodoprivredi*, a tiskani su u razdoblju od 1992. do 2000. godine. Ipak uključena su i tri teksta iz prijašnjeg razdoblja – jedan

o hidrotehničkoj melioraciji u kršu koji je skupa sa Zorkom Kosom objavio 1969. na Prvom kongresu o vodama ondašnje Jugoslavije u Beogradu, potom tekst o polaganju prvoga većega pomorskog cjevovoda na Jadranu koji je skupa s Tomislavom Ramljakom objavio 1970 u ondašnjoj *Privredi Dalmacije* te tekst Melioracija Vrane kroz stoljeća koji je 1971. tiskan u monografiji o povijesti Vrane koju tiskao ondašnji Institut JAZU u Zadru. Svi su ti tekstovi kraćeni i prilagođeni ostalim priložima. Valja reći da su uključena i dva rada objavljena u časopisu *Građevinar*. U prvom (6/1994.) je ing. Hekman pisao o vodoopskrbi sjeverne Dalmacije (1/1990.), a u drugom, koji je objavljen u rubrici *Pogledi i mišljenja*, formulirao je svoje prijedloge za bolje iskorištavanje hidroenergetskih mogućnosti rijeke Cetine.

Uvijek je i svugdje isticao svoju ljubav prema Dalmaciji i Splitu, a s ponosom je navodio kako je rođen istog dana kada je utemeljen i NK *Hajduk*. Upravo su ga se *Hajdukovci* sjetili 2005. kada su ga posjetili i poklonili mu dres s brojem 94, dakle s brojem godina koliko su tada imali. Sljedeći mu je 95. rođendan ujedno bio i posljednji jer je nedugo potom, 2. ožujka 2006., ing. Hekman zaključio svoj bogat životni i radni opus koji će ostati zabilježen u sjećanjima njegovih suradnika i štovatelja, ali i u brojnim građevinama koje su temeljito promijenile život u Dalmaciji.

Za svoj je rad Frano Hekman, dipl. ing. građ., dobio brojne nagrade i priznanja. Predsjednik Republike dr. Franjo Tuđman odlikovao ga je 1997. Redom hrvatskog pletera za osobit doprinos razvitku i ugledu Republike Hrvatske i dobrobiti njezinih građana, a 2001. bio je jedan od četvorice najzaslužnijih koji su u povodu 125. obljetnice organiziranoga vodnog gospodarstva dobili posebno priznanje *Hrvatskih voda*.

B. Pejaković